

ספר בתי הקברות ההיסטוריים של הטמפלרים השוואבים בישראל 1869-1948

ד"ר יעקב אייזלר, עובד ארכיון הכנסייה האזורי בדרום גרמניה, ואולריך גראף, המנהל הראשי בדימוס של תכנון הכנסייה האוונגלית בווירטמברג, ערכו תיעוד מפורט של בתי הקברות של קהילת הטמפלרים עם מצבותיהם בחיפה ובירושלים, כמו גם בתי הקברות המפורקים בבית לחם/גליל, ולדהיים בצפון; יפו (הר התקווה), שרונה ווילהלמה מדרום.

לראשונה, כל המצבות של חברי קהילת הטמפלרים שנקברו בבתי הקברות בארץ ישראל מוצגים בספר עם תיאור המצבות ומיקומם. בנוסף תיאור ביוגרפי קצר המתאר את הרקע המשפחתי של כל אחד מחברי הקהילה, עיסוקו ותרומתו לקהילה, כולל התייחסות לקשרי משפחה עם אנשים אחרים הקבורים בבתי הקברות. האזכורים בספר של פעילות קהילת הטמפלרים מראים שוב את תרומתם הכלכלית והתרבותית של הטמפלרים לפיתוחה של ארץ ישראל במאות ה-19 וה-20.

בספר יש מיפוי מדויק של מיקום המצבות, פנקס שמות של כל הקבורים, ניתן למצוא בקלות כמעט 2,000 אנשים מתועדים. ניתן להשתמש ברשימת מקורות כדי להתחקות אחר היישובים שמהם היגרו הטמפלרים השוואבים לארץ ישראל, במיוחד מממלכת וירטמברג לשעבר ומעבר לה מהאימפריה הגרמנית, מזרח אירופה וארה"ב.

מוקד נוסף של תיעוד המצבות הוא הכתובות הרבות, ציטוטים מהתנ"ך, אמרות הלוויה ושירים, השופכים אור על נאמנותם המקראית של הטמפלרים ומעידים על אמונתם האיתנה. רשימת הקטעים התנ"כיים היא כמו הליכה בברית הישנה והחדשה, ריבוי הקטעים התנ"כיים מוכיח את הידע המקראי של משפחות הטמפלרים.

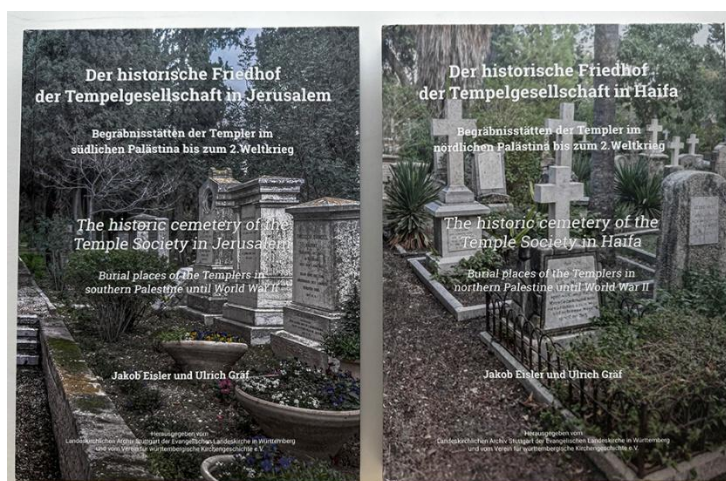
80 שנות אמנות מצבות, משנת 1870 ועד מלחמת העולם השנייה, מוכיחות כי הטמפלרים היו מודעים להתפתחויות בעיצוב המצבות ברייך הגרמני והתאימו אותן למצבם ולאפשרויות החומריות בארץ ישראל באותה תקופה. התוצאה היא חתך מעניין של צורות מצבות ועיטורי מצבות מההיסטוריצזם ועד שנות השלושים.

תיעוד כל המצבות של הטמפלרים השוואבים בישראל נחתם בסקירה היסטורית של בתי הקברות ובתבונה על טקסי הקבורה והאבל של הטמפלרים. הספרות והמקורות המשמשים בביבליוגרפיה מספקים סקירה כמעט מלאה של הספרות והמקורות על הטמפלרים. בשני כרכים, תיעוד בתי הקברות כולל כ-700 עמודים פורסמו באביב 2022 על ידי ארכיון הכנסייה האזורית בשטוטגרט שאחראי על רישומי הארכיון של הכנסייה האזורית הפרוטסטנטית של וירטמברג. Landeskirchliches.

המקור בגרמנית:

<https://blog.wkgo.de/2021/09/17/die-historischen-friedhoe-fe-der-schwaebischen-templer-in-palaestina-israel-1869-1948>

Jakob Eisler Die historischen Friedhöfe der schwäbischen Templer in Israel 1869-1948

דברי הקדמה של מנכ"ל המועצה לשימור אתרים בישראל, עמרי שלמון

המורשת הארכיטקטונית, החומרית והחברתית של הטמפלרים בארץ ישראל כתכנון המושבות, בתי-המגורים ומתקני העזר ופיתוח החקלאות והמיכון וכן גשרים ודרכים, כל אלו לא היו מעוגנים כאתרי שימור במשך שנים רבות. אלא שהעיסוק במורשת הארכיטקטונית של הטמפלרים, המודעות ההולכת וגדילה כתוצאה מפעילות המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל הביאה בעשורים האחרונים את הציבור בישראל גם להוקרת והערכת הישגיהם של הטמפלרים בבנייתה, פיתוחה ושיקומה של ארץ-ישראל.

עם התיעוד של בתי-הקברות הטמפלרים בירושלים ובחיפה, ניתן לראות גם את המשמעות של ההיסטוריה התרבותית וההיסטוריה המקומית שלהם.

ההיסטוריון הישראלי-גרמני ד"ר איל יעקב איזלר והארכיטקט ומשמר האתרים משטוטגרט אולריך גרף, הצליחו בצורה הראויה לכל שבח בהארת המשמעות של בתי-הקברות הללו להבנת ההיסטוריה, ואין-ספור הסתעפויותיה והשפעותיה על תולדות ההתיישבות וההתפתחות החברתית בארץ. לצד כל מצבה מתועדת, מצויינים גם עיסוקו של המת, מידע על משפחתו, דיוקנו או תמונת משפחתו ותולדות חייו, פעולה השופכת אור בנוגע לחשיבותו ותרומתו.

בנוסף למשמעותם של בתי הקברות בכל הקשור להיסטוריה המקומית, האירו המחברים גם את החשיבות של מצבות יחידות בהקשר לתולדות האמנות, והעושר של צורותיהן ועיטוריהן. רבים ממשמעות הסמלים אינן מובנות לנו כיום, בעיקר בהתפתחות היהודית-ישראלית. למרות זאת, ההקשרים של הכתובות על המצבות עם פסוקים מקראיים ותנ"כיים, והקשרים הסמליים היהודים מהעולם דובר הגרמנית, מראים הקבלות בין אמנות המצבות בעולם דובר הגרמנית, לזה בבתי-הקברות היהודיים באשכנז.

ניתן לראות זאת גם כהוכחה ליחסי הידידות ששררו, לפחות במהלך רוב השנים, בין הטמפלרים השואבים ושכניהם ביישוב היהודי.

המתעדים מקווים שתיעוד המצבות בבתי-הקברות של הטמפלרים בירושלים ובחיפה יזכה להתעניינות רבה גם בישראל.

כבן לאם ילידת ברלין (נעמי שלמון 1923), ואב יליד וינה (שלמה שלמון 1923), הספר יוצר בי הזדהות נוספת בצד תרומתם הרבה של הטמפלרים לבני העליות החל מהעלייה הראשונה ואילך.

עמרי שלמון